

Tolerantie is verduren en volhouden tot het Koninkrijk komt, aldus **dr. A. J. Kunz** en **dr. E. Mackay**.

In RD 24-1 schreef dr. C. S. L. Janse onder de titel "Grenzen aan de tolerantie" een artikel over het nieuwe boek van dr. Bart Jan Spruyt. Hij bespreekt dit boek, "Voor religie en vrijheid", kritisch. De kern van Janses kritiek is dat Spruyt met zijn tolerantiebegrrip niet in de lijn van de gereformeerde traditie staat, maar veelmeer ethisch-gereformeerd oftewel middenorthodox is (die twee stromingen zijn voor Janse vrijwel identiek). Tegen deze voorstelling van zaken tekenen we protest aan.

1. Het is de dure plicht van een commentator om alvorens te oordelen, empathisch en eerlijk een boek te lezen en de auteur recht te doen. Janse slaat dit alles grotendeels over. De lezer krijgt zo geen gelegenheid om zijn eigen oordeel te vormen. Janse schendt hier de elementaire ethiek van het journalistieke schrijven.

2. Wanneer je iemands visie veroordeelt, dan moet het wel echt de visie van die persoon zijn. Janse doet dat echter niet; hij volgt een bepaalde tactiek door eerst een paar auteurs die Spruyt gebruikt op één hoop gooien – de foute hoop welteverstaan. Vervolgens gooit hij Spruyt ook op diezelfde hoop.

Een paar voorbeelden: de eminente staatsman De Savornin Lohman wordt snel even negatief geafficheerd als „ethisch-gereformeerd.” Dan worden Van Ruler, en Noordmans er nog even bij genoemd en ziedaar: de foute hoop der ethisch-gereformeerden oftewel de middenorthodoxie ligt klaar om Spruyt erop te werpen. Dit kan niet!

Het woord "ethisch" was in die tijd, bijvoorbeeld, een scheldwoord geworden dat de kuyperianen graag gebruikten om bepaalde theologen negatief te etiketteren. Doet dat scheldwoord recht aan in en in vrome, orthodoxe ethischen als Isaïc van Dijk en Gunning en Jacqueline van der Waals? Doet het recht aan de nauwe banden des geloofs die er waren tussen de mensen van het Reveil en de ethisch-irensche richting?

3. Wanneer je iemands visie veroordeelt, moet je niet de dingen naar je hand zetten. Wanneer Spruyt teksten van Luther en Calvijn gebruikt, heet het bij Janse dat hij hen niet echt volgt. Tevens laat Janse namen die Spruyt in positieve zin noemt weg uit zijn tekst. Spruyt verwijst naar de calvinistische theoloog Pierre Viret in de zestiende eeuw en naar de calvinistische jurist Ulrik Huber uit de zeventiende eeuw. Waarom wordt daaraan voorbijgegaan? Waar het Spruyt in algemene zin om gaat, is een positief gebruik van bronnen en om argumenten, en niet om een blind beroep op autoriteiten.

4. De kritiek van Janse brengt opnieuw een zwakke stee in de gereformeerde gezindte aan het licht. Al te gemakkelijk loopt katholiek-gereformeerd denken stuk op een versmald waarheidsbegrip binnen de gereformeerde gezindte. Als zo'n begrip van waarheid Bijbels gemotiveerd zou zijn, zou dit geen probleem zijn. De Schrift is immers bron en norm voor ons denken en handelen. We kunnen ons echter niet aan de indruk onttrekken dat Janse vooral een sociologische visie op waarheid hanteert: we zijn het eens met degenen die bij onze eigen kring horen, en degenen die buiten de kring staan, raken al snel in diskrediet. Hierdoor kan de eminente, moedige rechtsgeleerde Paul Scholten zomaar buiten de boot vallen. Naar onze mening hoeft je het echter niet in alles met iemand eens te zijn, om toch van iemand te leren. Wij kennen immers ten dele en wij profeteren ten dele. Ook dat heeft met tolerantie te maken.

5. Het is belangrijk om met elkaar het gesprek te voeren over de vraag wat tolerantie inhoudt. Ook voor onze omgang met elkaar binnen de gereformeerde gezindte. Vanuit christelijk perspectief drukt tolerantie uit dat de definitieve openbaring van Gods koninklijke heerschappij nog uitstaat. Tolereren betekent: verduren, dragen, het volhouden. Echte tolerantie is alleen mogelijk vanuit het geloof dat Christus alle macht heeft in hemel en op aarde. En als het over verduren, dragen en volhouden gaat: op dat punt kunnen we binnen de gereformeerde gezindte nog veel leren van broeders en zusters in de verdrukking. Zij verdedigen geen zuil –die is ten diepste niet anders dan een afdakje–, maar verwachten het Koninkrijk Gods. Dat is precies wat wij van ethisch-gereformeerde theologen uit de vorige eeuw kunnen leren.

6. Naar onze overtuiging is het onze taak om vanuit onze diepste overtuiging te midden van de (post)moderne cultuur een tegenstem te laten horen: de levende stem van de Kerk der eeuwen. Dat is wat Spruyt en ondergetekenden ten diepste beweegt. We leven in uiterst moeilijke tijden en wij als jongere generatie staan voor de zeer moeilijke taak om jongeren de diepe waarheden en waarden van de Kerk door te geven. Dan hebben we juist de steun van de oudere generatie hard nodig! Dan mag er in alle openheid en eerlijkheid worden gediscussieerd over hoe zich dit alles verhoudt tot de gereformeerde theologie en het gereformeerde belijden. Maar dan dient dit wel te geschieden vanuit een broederlijk en vriendschappelijk verstaan van elkaar. We winnen de strijd niet met sociologische

zelfverdediging van de microzuil. We winnen de strijd niet met harde intolerantie. Laten we maar liefdevol lijden aan elkaar en ondertussen proberen om in kwetsbare kracht te midden van de wereld een getuige te zijn van Gods Koninkrijk dat komt.

De auteurs zijn beiden als docent verbonden aan Driestar hogeschool en schreven dit artikel op persoonlijke titel.